

Oldřich Kroupa

Preparace ježovek

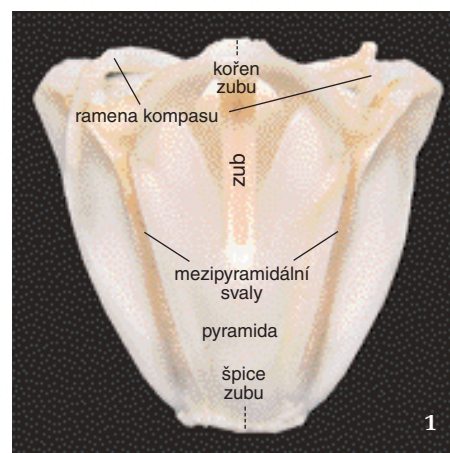
Pro vědecké účely se naprostá většina bezobratlých živočichů uchovává jako kapalinový preparát. V případě skupiny symetrických ježovek (*Euechinoidea: Echinacea*) se k uchování užívá výhradně alkohol (kolem 70 %), jelikož roztok formalínu může schránky (konchy) po mnoha letech zcela znehodnotit. Jako dokladový materiál běžněji se vyskytujících druhů se však ukládají i nasucho uložené schránky – exsikáty.

V případě, kdy potřebujeme získat exempláře pro výstavní expozice, musíme ježovky preparovat nasucho a v co nejnějnější pozici. Za celý život jsem se však nenesetkal v muzeích s jejich materiály, které by alespoň zhruba připomínaly exempláře živé. Jakmile totiž svaly topořící jednotlivé ostny povolí svůj tonus, nelze už tyto ostny vrátit do jejich původní typické pozice. Ostny se pak klátí nahodile a v této pozici ztuhnou. U mořských živočichů se při smrcení užívá většinou narkotizování, aby se tělo zcela uvolnilo, avšak u ježovek potřebujeme naopak udržet nejvyšší tonus, který by setrval. Po desetiletí i těch nejsložitějších pokusů jsem zjistil, jak jednoduchá cesta vede k perfektním výsledkům, třebaže podmínky nemusí být vždy splnitelné.

Okamžitě po vylovení prořízneme peristom kruhovitě mezi schránkou (konchou) a ústní aparaturou (tzv. Aristotelovou lucernou, obr. 1). Ústní aparaturu necháme volně se pohybovat uvnitř schránky (později ji lze pinzetou vyjmout) a proudem vody zbavíme schránku všech vnitřních orgánů. Poté položíme ježovku do přirozené pozice, tedy ústním otvorem na podložku a polijeme ji zcela vřící vodou. Umdlévající ostny se okamžitě naježí. Na každou ježovku potřebujeme minimálně litr vody (schránka nepraskne). Pak se už ježovky nedotkneme a dáme ji na zbytek dne na sluneční žár. Třebaže do večera preparát zjevně vyschne, necháme ho na slunci několik dnů. Jediným omezením tedy je, že musíme tuto práci začít dopoledne, aby do večera došlo k dokonalému vyschnutí – změna počasí může výsledek zmařit. Takto preparované ježovky nezměnily po 10 letech ani barvu, ani postavení ostnů. Na obr. 2 je ukázka preparované běžné středomořské ježovky *Sphaerechinus granularis* z Chorvatska v různých varietách, včetně vzácných běloostných exemplářů.

2 Sbírková krabice s vypreparovanými schránkami ježovek *Sphaerechinus granularis* z okolí chorvatského ostrova Lošinj. Foto O. Kroupa

3 *S. granularis* je hojná ježovka Středozemního moře od hloubky 4 m. Maskuje se různým materiálem. Foto A. Petrušek

1 Vypreparovaná ústní aparatura ježovky (tzv. Aristotelova lucerna) z boku. Foto O. Kroupa

